

чому блискає, чому горить — таксамо треба нам знати, чому ми так говоримо, а не инакше, через те нам треба *знати граматику*. Але ж як нікому не впаде в голову вчитися на-пам'ять, чому дощ падає, чого блискає, — *так нехай нікому й не думається вчити граматики на-пам'ять!*

Іще одне завдання має граматика, крім того, що вона освідомлює нас із законами мови.

На світі немає двох людей, щоб *однаково* балакали: кожний має все щось таке в собі, що його мова відрізняє його від другого. Але ж усе-таки люде, що живуть у якомусь селі, чи місті, більш-менш однаково балакають, уживають тих самих слів, і по тому, як вони говорять, і по словах їх, зараз пізнати, звідкіля вони. Кожне село, кожне місто має свою *говірку*, отже мова народу ділиться на багацько говірок. Одна говірка, яка ще найбільш зрозуміла для всіх, стає з часом *мовою письма*.

Як хто хоче написати яку книжку й забажає, щоб усі в народі його зрозуміли, то він уже кидає говірку свого села й бересться писати цією говіркою, що найбільше зрозуміла для всіх. Таким чином витворюється *письменницька мова*, що також собі говірка, але що вона ввійшла до письменства, що нею пишуть книжки, й далі, що нею вчать по школах, що її виживають по урядах, і найважливіше, що вона для всіх зрозуміла — то вона і стає *спільною мовою цього народу*.

Але ж у цій спільній мові є свої закони, що нероз відрізняють її потрохи від усіх иньчих говірок. То на те вже є *граматика* письменницької мови, щоб *контролювати*, чи те, що я скажу, буде для всіх у народі зрозуміле, чи ні, чи те, що я напишу, розберуть усі так, як я хотів сказати. От вадля того треба знати граматику, щоби сконтролювати, чи те, що я скажу, чи напишу, буде по-письменницькому, або, як то кажуть, *правильно, чи ні!*

Розуміється, що *всі люде балакають правильно*. Кожне слово в народі, кожна форма — *усе правильне*. В кожному селі, в кожному місті правильно балакають, але тільки для *того села, чи міста*. І салдат, що було вийде з війська, теж правильно балакає по-салдацькому, для себе. *Кожний для себе балакає — правильно*. І вадля того можна і скласти